

**Cymorth effeithiol yn yr ysgol ar gyfer disgyblion
sydd dan anfantais a disgyblion sy'n agored i niwed
– astudiaethau achos arfer dda**

Adroddiadau Cylch Gwaith Estyn

Ymateb Llywodraeth Cymru

Enw'r adroddiad:

Cymorth effeithiol yn yr ysgol ar gyfer disgyblion sydd dan anfantais a disgyblion sy'n agored i niwed – astudiaethau achos arfer dda

Manylion yr adroddiad

Comisiynwyd yr adroddiad gan Gyfarwyddiaeth Addysg Llywodraeth Cymru er mwyn deall mwy am y cymorth sydd ar gael mewn ysgolion i ddysgwyr sydd dan anfantais neu sy'n agored i niwed ac i dynnu sylw at astudiaethau achos o arferion gorau i'w rhannu ledled Cymru.

Crynodeb o'r prif ganfyddiadau.

- Yn y rhan rhan fwyaf o ysgolion, mae arweinwyr yn deall pwysigrwydd cynorthwyo disgyblion sydd dan anfantais a disgyblion sy'n agored i niwed i oresgyn rhwystrau rhag dysgu. Yn yr ysgolion mwyaf effeithiol, nid canolbwyntio ar yr heriau y mae disgyblion yn eu hwynebu yn unig a wna staff, ond maent yn nodi diddordebau a doniau disgyblion unigol, ac yn adeiladu ar y nodweddion cadarnhaol hyn.
- Mae'r rhan fwyaf o ysgolion ledled Cymru yn canolbwyntio'n gryf ar geisio lleihau effaith tlodi, gyda'r Grant Datblygu Disgyblion (GDD) yn ysgogiad pwysig. Fel y gwyddom, er gwaetha'r cyllid, nid yw perfformiad disgyblion sy'n gymwys i gael Prydau Ysgol am Ddim gystal â disgyblion eraill o hyd. Rhyw ddwy ran o dair o hyd yw cyfran yr ysgolion cynradd ac uwchradd sy'n gwneud defnydd effeithiol o'r GDD. Mae'r effaith ym amrywio ar draws y strategaethau sy'n cael eu defnyddio mewn ysgolion.
- Yn yr ysgolion sy'n defnyddio'u GDD orau, mae arweinwyr yn defnyddio'r grant yn strategol i sicrhau bod yr holl ddisgyblion yn gwneud cynnydd da tuag at eu targedau a gwella eu lles - mae'r gwaith hwn yn flaenoriaeth iddynt. Mae ysgolion sy'n cynorthwyo disgyblion sydd dan anfantais a disgyblion sy'n agored i niwed orau yn rhoi lles pob plentyn wrth galon eu gwaith. Yn yr ysgolion hyn, ceir ffocws cryf ar ddarparu amgylchedd diogel ac anogol lle mae disgyblion a staff yn teimlo'n gadarn.
- Mae arweinwyr mewn ysgolion llwyddiannus yn rhoi pwys mawr ar recriwtio staff sy'n rhannu gweledigaeth eu hysgol ar gyfer annog disgyblion a meithrin perthnasoedd cadarnhaol gyda theuluoedd a'r gymuned. Pan fo'r strategaeth hon ar waith, mae ysgolion yn datblygu ymagwedd ysgol gyfan at gynorthwyo disgyblion sydd dan anfantais a

disgyblion sy'n agored i niwed.

- Mae ymchwil yn awgrymu mai addysgu yn yr ystafell ddosbarth sy'n cael y dylanwad mwyaf ar ddysgu disgyblion o'r holl ffactorau addysg, ac y bydd disgyblion o gefndiroedd difreintiedig yn elwa hyd yn oed mwy na'u cyfoedion o addysgu o ansawdd uchel.
- Mae tystiolaeth arolygu yn dangos, yn yr ysgolion mwyaf effeithiol, bod disgwyliadau uchel gan athrawon o gyflawniad yr holl ddisgyblion, gan gynnwys y rhai sydd fwyaf dan anfantais ac yn fwyaf agored i niwed. Nid ydynt yn gweld tloedi ac anfantais fel rheswm i ddisgyblion beidio â llwyddo ac maent yn ymdrechu i ddod o hyd i ymagweddau a strategaethau addysgu sy'n helpu diddymu rhwystrau i ddysgu disgyblion.
- Mewn llawer o ysgolion llwyddiannus, mae staff wedi dylunio cwricwlwm sy'n bodloni diddordebau disgyblion ac yn ennyn diddordeb disgyblion sydd dan anfantais a disgyblion sy'n agored i niwed yn effeithiol yn eu dysgu.
- Mae llawer o ysgolion yn cynorthwyo disgyblion sydd dan anfantais a disgyblion sy'n agored i niwed i ddatblygu'u doniau ac i ehangu'u profiadau trwy ddarparu cymorth ariannol, er enghraifft ar gyfer gwersi cerdd, gweithgareddau chwaraeon ac ymweliadau preswyl.
- Mae presenoldeb disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim (cPYDd) yn bryder ym mhob cyfnod dysgu. Ceir bwlch mewn presenoldeb cyffredinol rhwng disgyblion cPYDd a disgyblion eraill. Mewn ysgolion cynradd, mae'r bwlch hwn yn mynd yn fwy. Mewn ysgolion cynradd ac uwchradd, ni fu unrhyw ostyngiad yng nghyfradd gwaharddiadau disgyblion cPYDd dros gyfnod. Mae'r disgyblion hyn yn fwy tebygol o lawer o hyd o gael eu gwahardd yn barhaol neu i gael gwaharddiadau cyfnod penodol na disgyblion eraill.
- Mae tystiolaeth yn awgrymu bod absenoldeb, am ba reswm bynnag, ymhlith disgyblion cPYDd yn cael effaith negyddol fwy sylweddol ar eu cyrhaeddiad nhw nag ar ddisgyblion eraill. Yn aml, mae'r disgyblion hyn yn ei chael hi'n anoddach dal i fyny â'u dysgu ac yna gallant syrthio'n ôl yn eu gwaith o gymharu â'u cyfoedion.
- Mae'r ysgolion mwyaf llwyddiannus yn adnabod eu cymuned yn dda ac yn gweithio'n agos gydag asiantaethau a gwasanaethau eraill a fydd o fudd i'w disgyblion a'u teuluoedd.

Dylai Llywodraeth Cymru:

Nid oes argymhellion i Lywodraeth Cymru ond mae un argymhelliad ar gyfer ysgolion, fel a ganlyn:

A1 Ystyried yr arfer orau a amlinellir yn yr astudiaethau achos a geir yn yr adroddiad hwn

Ymateb Llywodraeth Cymru:

Derbyn: Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn canfyddiadau adroddiad Estyn.

Mae'r adroddiad hwn yn amlinellu arferion gorau mewn ysgolion sydd eisoes yn cyflawni camau cadarnhaol ar ran ein dysgwyr mwyaf difreintiedig, ac rydym yn croesawu'r astudiaethau achos gan ESTYN ac fe fyddwn yn sicrhau eu bod yn cael eu dosbarthu a'u hyrwyddo i bob lleoliad addysgol.

Mae'n gwbl annerbyniol i lwyddiant plentyn gael ei bennu gan ei amgylchiadau cymdeithasol neu economaidd. Yn sylfaen i'n gwaith mae'r gred na ddylai gallu rhywun i fanteisio ar addysg gael ei bennu gan yr ardal lle mae'n byw, ei gefndir nac incwm ei rieni.

Mae torri'r cylch o dlodi ac anfantais yn ymrwymiad hirdymor ac rydym wedi dangos ymrwymiad y Llywodraeth Hon i'r GDD am weddill tymor y Cynulliad hwn.

Flwyddyn ar ôl blwyddyn, rydym wedi ymestyn y GDD. Mae bellach yn cefnogi mwy fyth o'n dysgwyr mwyaf agored i niwed. Yn ogystal â'r elfen prydau ysgol am ddim; mae'r GDD bellach yn cynnwys plant sy'n derbyn gofal, y rhai mewn blynyddoedd cynnar, y rhai mewn unedau atgyfeirio disgyblion a darpariaeth addysg heblaw yn yr ysgol.

Ers ei gyflwyno yn 2012, rydym wedi rhoi dros £475 miliwn drwy'r GDD, sydd wedi cynorthwyo'r hyn sy'n cyfateb i dros 530,000 o blant a phobl ifanc i gyflawni eu potensial.

Rydym yn parhau i weithio gyda'n partneriaid i fanteisio i'r eithaf ar effaith y GDD a dysgu o'r arferion er mwyn helpu ein dysgwyr agored i niwed.

Manylion cyhoeddi.

Bydd yr adroddiad yn cael ei gyhoeddi ar 18 Chwefror neu'n ddiweddarach ar wefan ESTYN <https://www.estyn.llyw.cymru/adroddiadau-thematig>

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.
This document is also available in English.

ISBN Digidol 978-1-80038-186-5

© hawlfraint y goron Chwefror 2020
WG40144